

Rahapeliongelma läheisnäkökulmasta: Haittojen ymmärtämisestä tuen ja hoidon suunnitteluun

PÄÄLÖYDÖKSET

Pelaajan kumppanin tai entisen kumppanin kokemat haitat olivat pääosin ihmisuhteisiin ja taloudelliseen hyvinvointiin liittyviä haittoja.

Pelaajan läheinen, joka oli lapsi ja/tai lapsipuoli sekä kumppani ja/tai entinen kumppani koki merkittävässä määrin tunne-elämän haittoja.

Läheisten tuen ja hoidon käytetyimpiä yhteisiä sisältöjä olivat: tiedon antaminen rahapeli-ilmiöstä, sosiaalinen tuki, selviytymiskeinojen vahvistaminen, vuorovaiikutuksen merkitys pelaajan kanssa ja läheisen oman kuormittumisen vähentäminen.

Pelaajien ja läheisten palvelujen siirtymisellä verkkoon koronan myötä on ollut myös positiivisia vaikutuksia, sillä tämä on tarjonnut uusia ja kattavia matalan kynnyksen tukimahdollisuuksia ja antanut tietoa palvelujen käytöstä.

Rahapelaaminen voi aiheuttaa vakavuudeltaan ja kestoltaan vaihtelevia haittoja niin pelaajalle kuin tämän läheisille. Rahapeli-ilmiön ja siitä koituvien haittojen laajempi ymmärtäminen on ensiarvoisen tärkeää rahapelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen tähtäävässä työssä sekä pelaajille ja läheisille suunnattujen tuki- ja hoitopalveluiden kehittämisessä.

Tähän julkaisuun on koottu yhteenvedoa tutkimustuloksista rahapeliongelmaa kohdanneiden läheisten näkökulmasta. Taustamateriaalina on käytetty neljää vuosina 2021–2022 julkaistua tieteellistä artikkelia:

- Kahden väestötutkimuksen aineistoja hyödynnettiin seuraavissa tarkasteluissa: läheisten määrä, läheisen suhde pelaajaan sekä se, mitä tiedetään läheisistä, heidän hyvinvoinnistaan ja koetuista haitoista.
- Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen avulla tarkasteltiin tutkimusnäyttöön perustuvia läheisille suunnattuja tuki- ja hoitomalleja sekä niiden sisältöjä.
- Laadullisesti verkkokyselyin kerätyllä avovastausaineistolla tutkittiin läheisten palvelutarpeita sekä näkemyksiä tuki- ja hoitopalveluista ensimmäisen koronavuoden aikana

Joka viidennellä Manner-Suomessa asuvalla vastaajalla oli ollut lähipiirissään vähintään yksi ongelmallisesti pelaava henkilö. Naisilla oli miehiä useammin ongelmallisesti pelaava perheenjäsen. Miehillä oli puolestaan naisia useammin ongelmallisesti pelaava ystävä. Läheisistä 65,3 % oli kokenut toisen pelaamisesta johtuvaa haittaa. Haittoja kokeneiden osuus oli suurin, jos ongelmallisesti pelaava oli perheenjäsen.

Tunneperäiset haitat olivat yleisin läheisten kokemaa haittatyyppiä, riippumatta siitä mikä suhde läheisellä oli pelaajaan. Seuraavaksi yleisimmät haittatyyppit liittyivät ihmisuhteisiin ja talouteen. Erityisen paljon tunneperäisiä haittoja kokivat ne, joiden lapsi/lapsipuoli tai puoliso / entinen puoliso pelasi liikaa. Haitat, myöskään ihmishaitat ja taloudelliset haitat eivät siis poistuneet, vaikka parisuhde oli jo päättynyt.

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tuloksissa korostui läheisille räätälöity tuki ja hoito läheisen yksilöllisen tilanteen ja tarpeiden mukaan. Mikään tutkituista hoitomalleista ei noussut toistaan vaikuttavammaksi. Tuen ja hoidon malleissa toistuivat yleisesti käytetyt sisällöt, joita voidaan hyödyntää myös Suomessa kehitettäessä tukea ja hoitoa läheisille.

Koronan myötä sekä tuki- ja hoitopalvelujen tarjonta että niiden kysyntä muuttuivat. Tuki- ja hoitopalveluiden sulkeminen koronan aikana koettiin kielteisesti. Läheiset olivat palveluiden suluista vielä enemmän huolissaan kuin pelaajat, ja tämä huoli kohdistui ensisijaisesti pelaajien tuki- ja hoitopalveluihin ja pelaajan toipumiseen, eikä niinkään läheisille tarjottuihin palveluihin. Palveluiden siirtäminen verkkoon puolestaan koettiin pääosin myönteisesti. Verkon tuki- ja hoitopalvelut tarjosivat monille läheisille matalan kynnyksen mahdollisuuden saada apua, ja paransivat palvelukentän alueellista kattavuutta. Verkkopalveluita toivottiin lisää myös jatkossa.

Sari Castrén

Tutkimuspäällikkö, THL

Virve Marionneau

Vieraileva tutkija, THL

Yliopistotutkija, Helsingin yliopisto

Kalle Lind

Tutkija, THL

Anne Salonen

Tutkimuspäällikkö, THL

Näin tehtiin väestötutkimukset:

Tiedot ongelmallisesti pelaavien läheisistä ja heidän kokemistaan haitoista perustuvat kahden väestötutkimusaineiston pohjalta tehtyihin tutkimuksiin (Castrén ym. 2021; Lind ym. 2022).

Suomalaisten rahapelaaminen -tutkimusaineisto kerättiin syksyllä 2019 puhelinhaastatteluin. Tutkimukseen osallistui 3 994 Manner-Suomessa asuvaa henkilöä (vastausprosentti 52).

Rahapelikysely kerättiin keväällä 2017 verkko- ja postikyselyiden avulla. Tutkimukseen osallistui 7 186 henkilöä, jotka asuivat Uudellamaalla, Pirkanmaalla ja Kymenlaaksossa (vastausprosentti 36).

Vastaajien näkemyksiä tiedusteltiin yksittäisillä kysymyksillä, joissa huomioitiin suhde pelaajaan ja koetut haitat.

Suomalaisten rahapelaaminen -tutkimuksessa tarkastelun aikajänne oli väljä. Rahapelikyselyssä tarkasteltiin tilannetta edellisvuonna.

Huomionarvoista on:

Läheisen ongelmallisen rahapelaamisen arviointi perustuu ainoastaan vastaajan omaan näkemykseen.

Luvut eivät ole vertailukelpoisia vastaajan omaa pelaamista tarkastelevien vastausten ja/tai validoiduilla mittareilla kerättyjen tulosten kanssa.

Tutkimukset eivät ole myöskään keskenään vertailukelpoisia johtuen esimerkiksi mittauksen eri aikajänneistä ja erilaisesta alueellisesta kattavuudesta.

Joka viidennellä oli ollut lähipiirissään liikaa pelaava henkilö

Joka viidennellä (21,2 %) Manner-Suomessa asuvalla vastaajalla on tai on ollut lähipiirissään vähintään yksi ongelmallisesti pelaava henkilö. Tieto on peräisin Suomalaisten rahapelaaminen 2019 -tutkimuksesta, jossa tarkastelun aikajännettä ei oltu täsmennetty. Pidemmän aikavälin tarkastelu kuvaa läheisen kokonaisvaltaista tilannetta, joka saattaa myös olla pitkittynyt ja/tai toistuva.

Rahapelikyselyssä tarkastelun aikajänne oli edellisvuosi. 12,9 %:lla Uudellamaalla, Pirkanmaalla ja Kymenlaaksossa asuvista vastaajista oli vuonna 2016 lähipiirissään henkilö, joka pelasi liikaa rahapelejä. Tarkastelun lyhyempi aikajänne kuvaa osuvammin nykytilaa mahdollisesti heijastellen myös ajankohtaista palvelujen tarvetta.

Ongelmallisesti pelaava henkilö oli tavallisimmin ystävä

Ongelmallisesti pelaava henkilö oli tavallisimmin ystävä. Koko elämän aikajänneellä ystävien osuus oli 13,7 % ja perheenjäsenten 10,0 %. Vuoden 2016 osalta liikaa pelaavien ystävien osuus oli 8,4 % ja perheenjäsenten 5,6 %. Osalla vastaajista oli lähipiirissään useampi ongelmallisesti pelaava henkilö.

Koko elämän aikajänneellä ongelmallisesti pelaava perheenjäsen oli tavallisimmin vastaajan sisarus, isä tai puoliso. Tarkasteltaessa tilannetta lyhyemmällä aikajänneellä liikaa pelaava perheenjäsen oli yleisimmin joko vastaajan puoliso/ex-puoliso tai vanhempi/appivanhempi.

Naisilla useammin liikaa pelaava perheenjäsen, miehillä ystävä

Naisille ja miehille oli yhtä yleistä se, että lähipiirissä oli ollut vähintään yksi ongelmallisesti pelaava henkilö. Toisaalta naisilla oli miehiä useammin ongelmallisesti pelaava perheenjäsen (kuvio 1). Miehillä oli naisia useammin ongelmallisesti pelaava ystävä tai muu perheen ulkopuolinen henkilö. Ongelmallisesti pelaavien läheiset ovat usein jokseenkin nuoria.

Taulukko 1. Ongelmallisesti pelaavan ystävän ja perheenjäsenen läheisten koettu vointi

Ongelmallisesti pelaavan ystävä on usein	Ongelmallisesti pelaavan perheenjäsenen on usein
 <ul style="list-style-type: none"> mies 18–34-vuotias. <p>Kokee pelaamisensa ongelmalliseksi. Käyttää alkoholia riskitasolla.</p>	 <ul style="list-style-type: none"> nainen 18–34 -vuotias. <p>Kokee pelaamisensa ongelmalliseksi, terveydentilansa heikoksi ja kuormittuneisuutta psyykkisesti. Käyttää alkoholia riskitasolla.</p>

Verrattaessa pelaajien läheisten vointia muuhun väestöön havaittiin, että ne läheiset, joiden ystävällä oli ollut ongelmallista pelaamista, pelasivat tavallisemmin myös itse rahapelejä. Heillä saattoi olla myös oma rahapeliongelma ja alkoholin riskikäyttöä. Niillä läheisillä, joiden perheenjäsenellä oli ollut ongelmallista pelaamista, oli myös itsellään useita hyvinvoinnin haasteita. Näihin haasteisiin lukeutuivat kokemus heikosta terveydentilasta, psyykkistä kuormittuneisuutta, oma rahapeliongelma ja alkoholin riskikäyttöä.

Näin tehtiin systemaattinen katsaus:

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus tehtiin vuosina 2011–2021 julkaistuista ongelmallisesti rahapelejä pelaavien läheisille suunnatuista tuki- ja hoitotutkimuksista (Edgren ym. 2022).

Tutkimuksessa noudatettiin PRISMA 2020 -ohjeistusta.

Tutkimukseen sisällytettiin 19/768 lähettä, joissa arvioitiin 9 tutkimusta.

Sisällön analyyseissä käytettiin The Stress-Strain-Coping-Support (SSCS) -viitekehystä.

Tunneperäiset haitat olivat yleisin läheisten kokemista haitoista

Suomalaisten rahapelaaminen -tutkimuksen mukaan enemmistö (65,3 %) läheisistä oli kokenut vähintään yhdentyypistä haittaa johtuen läheisen pelaamisesta. Tunneperäiset haitat olivat yleisin läheisten kokemaa haittatyyppeä, riippumatta siitä mikä suhde läheisellä oli pelaajaan (kuvio 2). Seuraavaksi yleisimmät läheisten kokemat haittatyypit olivat ihmissuhteisiin liittyvät haitat ja taloudelliset haitat. Terveyshaitat, normien rikkomiseen liittyvät haitat sekä työhön ja opiskeluun liittyvät haitat olivat harvinaisempia. Rahapelikyselyn tulokset olivat samansuuntaisia.

Taulukko 2. Läheisten kokemat erityyppiset rahapelihaitat

Yleisimmät haitat	Harvinaisimmat haitat
Tunneperäiset haitat	Terveyshaitat
Ihmissuhteisiin liittyvät haitat	Normien rikkomiseen liittyvät haitat
Taloudelliset haitat	Työhön ja opiskeluun liittyvät haitat.

Perheenjäsenen pelaamisesta koitui eniten haittoja

Suomalaisten rahapelaaminen -tutkimuksen mukaan vähintään yhden haitan kokeneiden osuus oli suurin, jos ongelmallisesti pelaava oli perheenjäsen. Tämä koski kaikkia haittatyyppejä, paitsi työhön ja opiskeluun liittyviä haittoja. Työhön ja opiskeluun liittyviä haittoja koettiin yhtä laajasti perheenjäsenen ja ystävien kohdalla. Perheenjäsenen kohdalla haittoja koettiin myös määrällisesti enemmän ja haitat olivat vakavampia. Haittojen kokonaismäärä oli kuitenkin suurin, jos rahapeliongelma oli omalla puolisoilla, omalla lapsella tai omalla äidillä. Toisaalta myös ystävän rahapeliongelma aiheutti merkittävässä määrin haittoja läheisille.

Rahapelikyselyn perusteella tunneperäisten haittojen osuus nousi niin ikään läheisten kokemien haittojen keskiöön. Erityisen paljon tunneperäisiä haittoja kokivat ne, joiden lapsi/lapsipuoli tai puoliso/entinen puoliso pelasi liikaa rahapelejä. Puolison tai entisen puolison rahapelaamisen aiheuttamat haitat liittyivät myös ihmissuhteisiin ja taloudellisiin haittoihin. Tulokset osoittivat myös sen, että haitat eivät poistu, vaikka parisuhde päättyisi.

Tuki- ja hoitopalvelujen räätälöinti yhteisten sisältöjen pohjalta

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus tarkasteli sitä, millaista hoitoa ja tukea pelaajan läheisille on tarjolla kansainvälisesti. Hoitojen vaikuttavuutta mitattiin läheisen oman voinnin näkökulmasta. Tutkimustuloksissa korostui läheisille räätälöity tuki ja hoito kunkin yksilöllisen tilanteen ja tarpeiden mukaan.

Arvioidut tuki- ja hoitomallit olivat eritasoisia. Kolme oli suunnattu ainoastaan läheisille, neljä toteutettiin pariterapiana sekä läheiselle että pelaajalle ja kaksi koostui verkossa tarjottavasta matalan kynnyksen tuesta.

Katsauksen keskeinen anti oli tuen ja hoidon malleissa yleisesti käytetyt sisällöt, joita voidaan hyödyntää myös Suomessa kehitettäessä tukea ja hoitoa läheisille. Eri lähtökohdistaan huolimatta monet läheisille suunnatut hoidon ja tuen muodot koostuvat yhteneväisistä sisällöistä. Näistä olennaisia olivat:

- tiedon antaminen rahapeli-ilmiöstä läheiselle (psykoedukaatio),
- sosiaalinen tuki,
- selviytymiskeinojen vahvistaminen,
- vuorovaikutuksen merkitys pelaajan kanssa ja
- läheisen oman kuormittuneisuuden vähentäminen.

Mikään tutkituista hoitomalleista ei noussut toistaan vaikuttavammaksi. Tämä johtui mitä todennäköisemmin hoitomallien erilaisista muodoista ja tasoista, sekä tuen- ja hoidon erilaisista tavoitteista ja arvioiduissa tutkimuksissa käytetyistä tutkimusmenetelmistä.

Näin tehtiin tutkimus koronavirusrajoitusten vaikutuksista liiallisen rahapelaamisen tukipalveluihin:

Tutkimus koronavirusrajoitusten vaikutuksista liiallisen rahapelaamisen tukipalveluihin perustuu laadulliseen sisällönanalyysiin verkkokyselyn avovastauksista (Marionneau & Järvinen-Tassopoulos, 2022).

Keväällä 2020 toteutettiin kolme eri verkkopohjaista kyselyä koronavirusrajoitusten vaikutuksista rahapelaamiseen (N = 847, joista 97 läheisiä ja 62 sekä pelaajia että läheisiä).

Kyselyissä tiedusteltiin myös kokemuksia palveluiden suluista ja niiden siirtymistä verkkoon.

Koronaviruksen aiheuttamilla rajoituksilla myönteisiä sekä kielteisiä seurauksia tuki- ja hoitopalveluihin

Koronaepidemian aiheuttamien rajoitusten ja uusien käytäntöjen myötä sekä tuki- ja hoitopalvelujen tarjonta että niiden kysyntä ovat muuttuneet myös Suomessa. Etenkin ensimmäisenä koronaepidemian keväänä palveluja suljettiin laajamittaisesti. Samalla rahapeli-automaattien sekä pelisalien sulkeminen tartuntariskin vuoksi vähensi pelitarjontaa ja pelaamista. Rahapelaamisen väheneminen on puolestaan heijastunut vähentyneinä palvelutarpeina sekä pelaajille että läheisille.

Kielteisiä seurauksia

- Tuki- ja hoitopalveluiden sulkeminen koronan aikana nähtiin kielteisesti.
- Läheiset olivat palveluiden suluista vielä enemmän huolissaan kuin pelaajat.
- Tämä huoli kohdistui ensisijaisesti pelaajien tuki- ja hoitopalveluihin ja pelaajan toipumiseen, eikä niinkään läheisille tarjottuihin palveluihin.

Myönteisiä seurauksia

- Palveluiden siirtäminen verkkoon puolestaan koettiin pääosin myönteisesti.
- Verkon tuki- ja hoitopalvelut tarjosivat monille läheisille matalan kynnyksen mahdollisuuden saada apua, ja paransivat palvelukentän alueellista kattavuutta.
- Verkkopalveluita toivottiin lisää myös jatkossa.

Palveluverkoston heikko alueellinen kattavuus ja palveluiden pirstaloituminen järjestökentän vastuulle esimerkiksi terveyskeskusten ja sote-alueiden sijaan nähtiin tutkimuksessa keskeisinä haasteina avun piiriin hakeutumisessa.

Kohti kattavampaa ymmärrystä läheisistä ja tuen tarpeista

Rahapelaajien läheisille koituu monenlaisia haittoja. Läheisten kokemilla haitoilla on selkeästi hyvinvointia haittaavia ja elämänlaatua heikentäviä vaikutuksia. Osa haitoista, erityisesti taloudelliset haitat, voi aiheuttaa pitkäkestoisia seurauksia. Toisaalta suhde pelaajaan vaikuttaa siihen, miten paljon ja millaisia haittoja koetaan. Läheisten moninaisuus ja yksilölliset tarpeet on olennaista huomioida suunniteltaessa tuki- ja hoitopalveluita läheisille.

Rahapelaaminen ja siitä koituvat haitat niin pelaajille kuin heidän läheisilleen on tunnistettu kansanterveysongelmaksi, mutta tällä hetkellä palveluita on saatavilla Suomessa vielä varsin hajanaisesti ja pirstaleisesti. Suomessa rahapelaajille ja heidän läheisille tarjotaan palveluita sekä kuntatasolla, sote-alueilla että kolmannen sektorin toimesta. Tuki koostuu sekä rahapeliasioihin erikoistuneista palveluista (ml. vertaistuesta, tiedosta joka rahapeli-ilmiöstä annetaan sekä auttavasta puhelimesta), riippuvuuksiin erikoistuneista palveluista (ml. vertaistuki, avo- ja laitoshoido, itseapu) sekä yleisemmän tason sosiaali- ja terveyspalveluista (ml. terveydenhuolto). Näiden lisäksi rahapeleihin liittyviä haittoja kohdataan mm. velkaneuvonnassa, lastensuojelun puolella ja muussa järjestötyössä (Marionneau & Järvinen-Tassopoulos, 2022). Palvelutaso kuitenkin vaihtelee merkittävästi alueellisesti.

Palvelujen kehittämisen näkökulmasta liian yleisen tason palvelut läheisille eivät välttämättä ole erityisen tehokkaita. Läheiset myös kantavat usein enemmän huolta pelaajan kuin oman itsensä hyvinvoinnista. Erityisesti matalan kynnyksen (verkko)palveluita tulee kehittää edelleen.

Tarve kehittää läheisten tukipalveluita on tiedostettu ja siihen ollaan vastaamassa myös kehitteillä olevalla läheisille suunnattavalla palvelupolulla. Tässä esitettyjen tutkimusten antia tullaan hyödyntämään myös tässä läheisten tuki- ja hoitomallien kehittämisessä. Läheisille suunnattavaa tukea ja hoitoa suunniteltaessa onkin tärkeää kartoittaa läheisten kokemia erityyppisiä haittoja ja räätälöidä palvelut kullekin läheisryhmälle heidän yksilölliset tarpeet huomioiden.

Tuki- ja hoitopalveluiden kehittämisen ohella on olennaista kehittää ehkäisevää työtä sekä rajoittaa rahapelaamisen saatavuutta kansanterveysmallin mukaisesti. Sosiaali- ja

terveydenhuollon palveluissa on suositeltavaa kartoittaa mahdollinen rahapelaaminen lähipiirissä, jotta ongelmaan päästää puuttumaan varhaisessa vaiheessa.

Mittari läheisten kokemien haittojen kartoittamiseen

Läheisille suunnattu haittoja kartoittava kyselymittari, joka tarjoaa läheiselle mahdollisuuden tarkastella haittojen tilannetta, löytyy verkosta Peluurin (rahapeliongelmien tukipalvelu) palveluna. Mittari tarjoaa myös ammattilaiselle mahdollisuuden ottaa puheeksi läheisen kokemat haitat.

<https://laheiskysely.peluuri.fi>

Lähteet

Marionneau, V. & Järvinen-Tassopoulos, J. (2022). Treatment and help services for gambling during COVID-19: Experiences of gamblers and their concerned significant others". *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*. <https://doi.org/10.1177/14550725211030727>

Castren, S., Lind, K., Hagfors, H. & Salonen, AH. (2021). Gambling-Related Harms for Affected Others: A Finnish Population-Based Survey. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, vol. 18, no. 18, 9564. <https://doi.org/10.3390/ijerph18189564>

Edgren, R., Pörfors, P., Raisamo, S. & Castrén, S. (2021). Treatment for the concerned significant others of problem gamblers: A systematic review. *Journal of Addictive Behaviors*. <https://akjournals.com/view/journals/2006/aop/article-10.1556-2006.2021.00088/article-10.1556-2006.2021.00088.xml>

Lind, K., Castrén, S., Hagfors, H. & Salonen AH. (2022). Harm as reported by affected others: a population-based cross-sectional Finnish Gambling 2019 study. *Addictive Behaviors*, <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2022.107263>.

Muuta kirjallisuutta

Järvinen-Tassopolous, J., & Marionneau, V. (2021). Lasten asema rahapeliongelman varjossa. Teoksessa Järvinen-Tassopoulos, J. & Pirskanen, H. (toim). *Riippuvuus perheessä*. Helsinki: Gaudeamus.

Järvinen-Tassopolous, J., & Marionneau, V. (2021). Ongelmallinen rahapelaaminen sukupolvien välisenä kokemuksena ja huolenaiheena. Teoksessa Järvinen-Tassopoulos, J. & Pirskanen, H. (toim). *Riippuvuus perheessä*. Helsinki: Gaudeamus.

Järvinen-Tassopoulos, J., Marionneau, V., & Lerkkanen, T. (2020). Rahapelaaminen koronapandemian aikana: kokemuksia riskeistä ja muutoksista. *Tiede & edistys*, (4), 386-406.

Salonen, A.H., Castrén, S., Alho, H., Lahti, T. (2014). Concerned significant others of people with gambling problem in Finland: a cross-sectional population study. *BMC Public Health*;14:398.

Salonen, A.H., Alho, H., Castrén, S. (2015). Gambling frequency, gambling problems and concerned significant others of problem gamblers in Finland: Cross-sectional population studies in 2007-2011. *Scandinavian Journal of Public Health* 49(3): 229-235.

Salonen, A.H., Alho, H., Castrén, S. (2016) The extent and type of gambling harms for concerned significant others: A cross sectional population study in Finland. *Scandinavian Journal of Public Health*; 44(8): 799-804.

Salonen, A.H., Hellman, M., Latvala, T., Castrén, S. (2018) Gambling participation, gambling habits, gambling-related harm and opinions on gambling advertising in Finland in 2016: results from population and clinical samples. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* 35(3): 215-234.

Salonen, A. ym. (2017) Rahapelikysely 2016. Rahapelaaminen, rahapelihaitat ja rahapelien markkinoitiin liittyvät mielipiteet Uudellamaalla, Pirkanmaalla ja Kymenlaaksossa THL. Raportti 9/2017. Helsinki.

Salonen, A., Lind, K., Hagfors, H., Castrén, S., Kontto, J. (2020). Rahapelaaminen, peliongelmat ja rahapelaamiseen liittyvät asenteet ja mielipiteet vuosina 2007–2019. Suomalaisen rahapelaaminen 2019. THL, raportti 18/2020.

Tulloch, C., Browne, M., Hing, N., Rockloff, M., & Hilbrecht, M. (2022). How gambling harms the wellbeing of family and others: A review. *International Gambling Studies*, 1-19.

Tämän julkaisun viite:

Castrén, S., Marionneau, V., Lind, K., Salonen, A.H. (2022) Rahapeliongelma läheisnäkökulmasta: Haittojen ymmärtämisestä tuen ja hoidon suunnitteluun. Tutkimuksesta tiiviisti 40/2022. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

ISBN 978-952-343-930-6 (verkko)

ISSN 2323-5179 (verkko)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-930-6>